NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca respectivă. Observațiile atente asupra ediției *princeps* și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări:

a) ȣ final postconsonantic a fost transcris prin *-u*, dar neexistînd nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui cu ь (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.

b) ȣ final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin *-u*: де сацїȣ (de sațiu).

c) ю final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (мъ скȣлаю = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul *-tor* (жȣдекъторю = judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (черю = ceriu) sau în vocală (граю = graiu), a fost transcris prin *-iu*.

d) ѣ în poziție *e* (чѣре = cêre) și în poziție *i* (єгѵптѣнїи = eghiptênii) a fost transcris prin *ê*, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin *-ea*. Tot prin *ê* a fost transcris uneori și ꙗ (мȣꙗре = muiêre), datorită frecventelor alternante cu ѧ; în restul cazurilor, ꙗ a fost transcris prin *ia* (тъꙗт = tăiat, деспȣꙗт = despuiat) sau *ea* (нꙗм = neam, ne-am, диминꙗца = dimineața) (pentru detalii, vezi *Studiul lingvistic*, p. 49 — 51).

e) ѧ în poziție *-e*, *-i* (жȣнгѧре, вѣтрилеле) a fost transcris tot prin *ê* (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri, ѧ a fost redat prin diftongii *ea* și *ia*. În unele cuvinte de origine slavă, cu ѧ în etimon, slova a fost transcrisă prin *ea*, *ia* chiar dacă în silaba următoare erau *e*, *i* (непрїѧтинȣл = nepriiatinul, боѧрїи = boiarii). În poziție finală, ѧ a fost transcris în cîteva cazuri prin *-ă*, din considerente de morfologie istorică (апропїѧ = apropiă, жȣнгїѧ = junghiă).

f) Deși valoarea dominantă a lui ъ este aceea de *ă*, iar a lui ѫ, aceea de *î*, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (мънтȣи/мѫнтȣи=mîntui; гърлъ= = gîrlă; кърѫриле = cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мънїе = mănie, пъине = păine, пънъ = pănă, ръдика = rădica, рънникїи = rănichii).

g) Frecventa alternață a consoanelor *-ș/-și*, *-ț/-ți* (сорц / сорци = sorț/sorți, грънц / грънци = grăiț / grăiți, скосе́ш/скосе́ши = scoseș/scoseși), se reflectă ca atare în textul ediției de față.

h) ч final suprascris a fost transcris uneori prin *-ce*, în spiritul textului (нич = nice, къч = căce).

i) ѵ și ѵ au fost transcrise prin *i* chiar în cazul cuvintelor străine: єгѵптѣнїи (eghiptênii), кѵр (chir).

j) În cazurile foarte rare cînd ъı are valoare de *i*, el a fost notat ca i: ꙟпъıнс = împins.

k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin *i*: мѫ̑ниле = mîinile, лȣ̑ = lui.

l) Vocalele și consoanele duble au fost redate întocmai (четаате = cetaate, саамъ = saamă, дрептаате = dreptaate, Анна = Anna, Арран = Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

1) є la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin *ie* (ва єши = va ieși, вое = voie, плоае = ploaie), fie prin *e* (ел = el, ера = era, єщи = ești, мне = mie, єи = ei, скрие = scrie).

2) ѧ inițial a fost transcris prin *ia* (ѧсте = iaste, съ ѧи = să iai) dar și prin *ea* (пре ѧ = pre ea); aceeași literă precedată de ѣ a fost redată prin *ea* (ачѣѧ = acêea).

3) Potrivit acelorași norme, ѣ final a fost transpus prin *ia* în ачещѣ (aceștia).

4) ꙟ urmat de *n* a fost transcris *î* sau *în* (ꙟнълциме = înălțime, ꙟноѧще = înnoiêște), iar înaintea labialelor *p* și *b*, *îm* (ꙟпърат); urmat de *n*, ꙟ a fost redat însă și în acest caz prin *î* (ꙟнпърат = înpărat).

5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale (бине кȣвѫнтавою = binecuvîntavoiu, ȣнтделемнȣл = untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință, aveau o flexiune proprie (ȣнтȣлȣи де леми = untului de lemn).

6) Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (сѣȣ = se-au).

BDD-B788-08 © 1988 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:07:19 UTC)

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului au fost coborîte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepţia cuvintelor cu pronunţie variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat : ѿ҃н сѣтѫраръ = şi s<ă> săturară ; ѿ҃н спѣмѧнтѣзе = şi să s<e> spămîntêze etc. ; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (*i*) după consoanele *m*, *ş* şi *l* din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluţia nu e cea potrivită şi pentru ms. 4389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), bgloslovi, blgslvi, (blagoslovi), blstema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu — Dmnzău (Dumnezeu — Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael) împrat (împărat), mlă (milă), mlstiv (milcstiv), mrte (moarte), mrtul (mortul), sfţi (sfinţi).

Tot în mod tacit au fost corectate şi greşelile de tipar (foarte puţine, de altfel) din ediţia *princeps:* (în loc de царъ (greşit), каръ = cară ; în loc de чєрєлѧн = cerelui, чєрюлѧн = ceriului ; în loc de пєстрє копсєлє=pestre copsele, прєстє коапсєлє= preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile şi întregirile de text din părţile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare însoţite de note, iar repetiţiile şi cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele şi indicaţiile copiştilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale şi comentarii ale copiştilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepţia concordanţelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediţie). Sfîrşitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediţiei *princeps* în această ediţie a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru coloane ce însoţesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia şi punctuaţia de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă, iar pe cele ale numelor proprii, ori de cîte ori acestea sînt marcate.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei* moderne, iar neconcordanţele de segmentare şi de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).

BDD-B788-08 © 1988 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:07:19 UTC)